

त्रयोर्विंशः पाठः

रक्ष गोमातरम्

रक्ष रक्ष मातरम्
रक्ष गोमातरम्
सा ददाति हितकरं
क्षीरममृतसन्निभम् । (१)

धेनुक्षीरघृतदधि
बालपुष्टिकारकम्
बुद्धिवर्द्धनोचितं
सद्गुणप्रदायकम् (२)

गोमूत्रगोमये
देहशुद्धिकारके ।
शस्यधान्यवृद्धये
सर्वदोपकारके । (३)

शब्दार्थः - शब्दार्थः

मातरम्- मा'कु, अमृतसन्निभम्- अमृत एवं शब्द, गोमूत्रगोमये- गैलिमूत्र ओ गोबर,
धान्यवृद्धये- धान बहाइबापाइँ । सर्वदोपकारके - सर्वदा + उपकारके - एवं देवले
उपकारके

इदं गीतं कण्ठगतं करोतु ।

अभ्यासः (अष्टपाद)

१. शून्यस्थानं पूरयतु (शून्यपूर्वान् पूरण कर)

- क) रक्ष ——— मातरम्।
- ख) सा ——— हितकरम्।
- ग) ——— अमृतसत्रिभम्।

२. मातृभाषया अर्थं लिखतु (मातृभाषारे अर्थं लेख)

मातरम्, गोमूत्र गोमये , ददाति, सर्वदा, बालः

३. स्तम्भमेलनं करोतु। (छन्द मिलाथ)

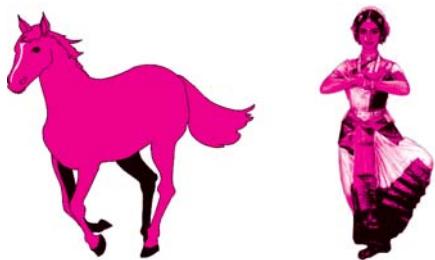
क	ख
रक्ष	हितकरम्
ददाति	उपकारके
सर्वदा	मातरम्

लालनगीतम्

घड घड घड घड गर्जति मेघः
टरर टरर टर वदति भेकः ।

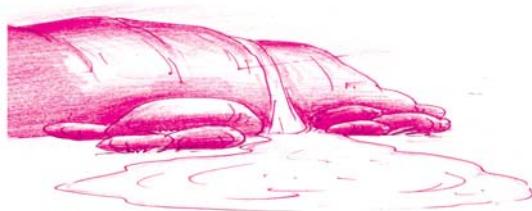
वहति झरर झर रुचिरनिर्झरः
वहति ससर सर मन्दसमीरः (३)

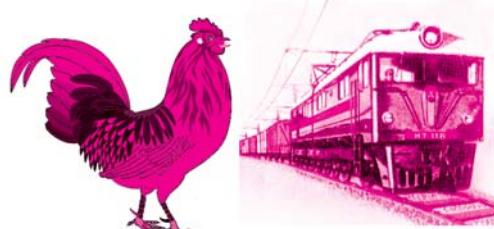
रौति कुक्कुटः कुक् कुक् कुक् कुक्
गच्छति यानं छुक् छुक् छुक् छुक् (५)

टिक् टिक् टिक् टिक् नदति घटिका
भण भण भण भण भणति मक्षिका (१)

टप टप टप टप याति घोटकः
नृत्यति थथथै थथै नर्तकः (४)

मन्दं मन्दं चलति कर्कटः
पश्यति वृक्षात् बालमर्कटः (६)

शबार्थः- गर्जति - गर्जन करूँहि, वदति- कहूँहि, भेकः- बेङ्ग, नदति- बालूँहि, घटिका- घृणा, भणति- कहूँहि, मक्षिका- माछि, रुचिरनिर्झरः- सूधर छरणा, मन्दसमीरः- धीर पवन, याति- याउहि, घोटकः- घोडा, नृत्यति- नाचूहि, रौति- बोबाउहि, कर्कटः- कङ्कडा, बालमर्कटः- छोट माङडा, वहति- बहूहि ।

सस्वरं साभिनयं च गानं करोतु

अभ्यासः (अञ्जपात्र)

१. शून्यस्थानं पूरयतु (शून्यपद्मान् पूरण कर)

- क) ——— गर्जति ।
- ख) वदति ——— ।
- ग) घटिका ——— ।
- घ) मक्षिका ——— ।
- ङ) ——— चलति ।

२. मातृभाषया अर्थं लिखतु (मातृभाषारे अर्थं लेख)

मक्षिका, नृत्यति, याति, भेकः, कर्कटः

३. संस्कृतेन अनुवादं करोतु । (संस्कृतरे अनुवाद कर)

गर्जनं करूङ्हि, ढाळूङ्हि, देखूङ्हि, गाढूङ्हि, नारूङ्हि ।

४. स्तम्भमेलनं करोतु । (छम्भ मिलाथ)

<u>क</u>	<u>ख</u>
घोटकः	ससर सर
समीरः	कुक् कुक् कुक्
मक्षिका	घड घड घड
मेघः	टप् टप्
कुक्कुटः	भण भण भण

अहं नमामि

अहं नमामि भारतम्

अहं नमामि मातरम् ॥१॥

सत्यं वदामि सर्वदा

गायामि शुभं सर्वदा ॥२॥

दानं ददामि सर्वदा

मानं करोमि सर्वदा ॥३॥

गुरुं नमामि सादरम्।

हरिं स्मरामि सादरम् ॥४॥

कष्टपवते चरामि ।

दुःखसागरे तरामि ॥५॥

विपत्तिविपिने भ्रमामि ।

लोकहितं चिन्तयामि ॥६॥

शब्दार्थ:- शुभम् - मङ्गल, सर्वदा - सबुवेले, विपत्तिविपिने - बिपदपूर्ण बणरे, चिन्तयामि - चिन्ताकरूङ्हि, तरामि- पहँचूङ्हि, चरामि - दुलूङ्हि, स्मरामि- मने पकाउङ्हि, नमामि - नमस्कार करूङ्हि । माने कशोमि - सन्नान करे / घाउमान रक्षा करे ।

अध्यासः (अष्टपाद)

१. इमां कवितां सस्वरं गायतु। (एहि कविताकू श्रूररे गान्न कर)
२. रिक्तस्थानानि पूरयतु- (शून्यस्थान पूरण कर)

क.	दुःखसागरे —	ख.	गुरुं — सादरम्।
ग.	— शुभं सर्वदा।	घ.	अहं — नमामि।
ड.	— चिन्तयामि।	(भारतम्, नमामि, तरामि, गायामि, लोकहितम्)	
३. एकेन शब्देन उत्तरं लिखत- (ग्राहिते शब्दरे उत्तर लेख)

क.	अहं कां नमामि ?	ख.	सर्वदा किं गायामि ?
ग.	अहं कं स्मरामि ?	घ.	सर्वदा किं करोमि ?
ड.	सर्वदा किं वदामि ? (मातरम्, हरिम्, सत्यम्, शुभम्, मानम्)		
४. वाक्यानि रचयत- (बाक्य रचना कर)
नमामि
करोमि
गायामि
ददामि
भ्रमामि
वदामि